

ÖĞRENCİLERİN TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ TUTUMLARI VE İLİŞKİLİ FAKTÖRLER

GENDER ROLES ATTITUDES OF UNIVERSITY STUDENTS AND RELATED FACTORS

Aysun GÜZEL¹

ÖZET

Bu çalışmanın amacı sağlık yüksekokulu öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolleri tutumları ve sosyoekonomik faktörlerle ilişkisini belirlemektir. Bu kesitsel araştırma bir sağlık yüksekokulunda okuyan öğrenciler ile 1-5 Aralık 2014 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin %87'sine ulaşılmıştır. Araştırmanın verileri 19 sorudan oluşan sosyodemografik ve sosyoekonomik özellikleri içeren anket formu ve 38 sorudan oluşan Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumu Ölçeği (TCRTÖ) ile toplanmıştır. Veriler SPSS 16.0 programında yüzdeler, tek yönlü varyans analizi, post-hoc testi (Tukey HSD) ve bağımsız örneklem t-testi kullanılarak analiz edilmiş; $p < 0,05$ olan değerler anlamlı kabul edilmiştir. Araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilerin yaş ortalaması $19,3 \pm 2,04$ ve %56,3'ü kadındır. Kadın öğrencilerin ($143,21 \pm 18,3$) erkek öğrencilere ($120,72 \pm 20,2$) göre TCRTÖ toplam puan ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($p < 0,001$). İlçede doğan öğrencilerin TCRTÖ toplam puan ortalamaları ($131,02 \pm 21,5$), köyde doğan öğrencilerin TCRTÖ toplam puan ortalamalarından ($118,91 \pm 25,2$) istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($p = 0,018$). Cinsiyet, kardeş sayısı, doğum yeri ve baba çalışma durumu üniversite öğrencileri için toplumsal cinsiyet rollerini etkileyen önemli değişkenler olarak bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal cinsiyet rolleri tutumu, üniversite öğrencileri, toplumsal cinsiyet eşitliği

ABSTRACT

The aim of this study to determine relationship socio-economic factors and gender roles attitudes of school of health students. This cross sectional was conducted with students in school of health on 1-5 December 2014. 87% of students was reached. Data of the study was collected with a questionnaire including 19 questions for sociodemographic and socioeconomic characteristics and 38 questions for Gender Roles Attitude Scale. Data were analysed with SPSS 16.0 program by frequencies, one way anova, post-hoc test (Tukey HSD) and independent samples t test; a value of $p < 0.05$ was considered statistically significant. The mean age of students who agreed to participate in the survey 19.3 ± 2.04 and 56.3% of them were female. It was determined that Gender Roles Attitude Scale total mean score of female students (143.21 ± 18.3) were statistically higher than male students (120.72 ± 20.2) ($p < 0.001$). It was determined that Gender Roles Attitude Scale total mean score of students born in the county (131.02 ± 21.5) were statistically higher than students born in the village (118.91 ± 25.2) ($p = 0.018$). Sex, number of siblings, birth place and employment status of father were determined as the important variables affecting the gender roles for university students.

Keywords: Gender roles attitudes, university students, gender equality

¹Öğr. Gör. Dr. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi

İletişim/ Corresponding Author: Aysun GÜZEL
e-posta: ayurdakul@mehmetakif.edu.tr

Geliş Tarihi / Received : 11.08.2015
Kabul Tarihi / Accepted: 20.08.2016

GİRİŞ VE AMAÇ

İnsanlar biyolojik olarak kadın ve erkek olarak nitelendirilseler bile cinsiyete dayalı rollerini içinde bulunduğu kültürün etkisi altında zamanla öğrenirler. Toplumsal cinsiyet kavramı içinde bulunulan zamana, topluma, toplumun sahip olduğu kültüre göre değişiklik gösterir ve zamanla değişebilir. Toplumsal cinsiyet değişimine paralel olarak toplumsal cinsiyet rolleri de deneyimlenme ve öğrenme yoluyla toplumdaki bir sonraki topluma aktarılmaktadır¹.

Gürhan (2010) cinsiyetin kadın ve erkek arasındaki biyolojik farklılığı tanımladığını fakat toplumsal cinsiyetin toplum tarafından ve belirli bir süreç içerisinde oluşturulduğunu belirtmiştir². Dedeoğlu (2000) kadın-erkek, dişi-eril gibi ifadelerle yapılan cinsiyet ayrımlarının bazı sözlerin zamanla dönüşümüyle elde edildiğini ve birer sonuç olduklarını ifade etmiştir³. Toplumsal cinsiyet kavramı toplumun kendi kültürü içinde yetişen kadın ve erkekten beklediklerini, kadın ve erkek arasındaki eşitsiz güç ilişkilerini, istihdam ya da terfi düzeylerini, ev ya da ev dışındaki işlerin paylaşımlarını ve daha birçok toplumsal olguyu bir sistematik halinde nesilden nesile aktarmaktadır².

Çoğu ataerkil toplumda erkekler daha rasyonel ve mantıklı bireyler olarak düşünülür. Onlardan beklenen güçlü, rasyonel ve sert karakterde olmaları kamusal alanda kendilerini göstermeleri ve ev geçimini sağlamalarıdır. Bu toplumlardaki kadınlar ise daha duygusal ve pasif olarak nitelendirilirler. Onlardan beklenen görevlerin temelinde ev işlerini yapmaları, çocukların ve yaşlıların bakımını sağlamaları gelmektedir. Kızlara ve kadınlara atfedilen bu roller kapsamında çoğu ülkede ve ülkemizde kadınlar eğitim, sağlık ve ekonomik haklardan yeterince yararlanamamakta, istedikleri toplumsal statüyü elde edememektedirler⁴. Sosyal statüleri ne olursa olsun kadınlardan kendilerine atfedilen (annelik, ev temizliği ve

yaşlı bakımı) temel görevleri yapmaları beklenir. Çalışmayan kadınlar ev işleri ve çocuklarla uğraşırken; çalışan kadınlar kamusal alanda çalışmanın yanı sıra ev işlerini de yetiştirmeye uğraşmakta ve kendilerine toplum tarafından atfedilen bu kadar çok görevin ağırlığı altında ezilmektedirler³.

Kızlar ve erkekler daha doğdukları andan itibaren kendi kültürlerine ait toplumsal cinsiyet kalıplarını öğrenmekte ve bu durumu kabullenebilmeleri için onlara baskı yapılmaktadır⁵. Toplumsal cinsiyet kalıpları; kızlara pembe, erkeklere mavi giysiler giydirilmesi, kızların okula gönderilmemesi ya da istemsiz gönderilmesi, kız ve kadınların öğretmen ya da hemşire olmalarının beklenmesi, erkeklerin asker, mühendis ve iş adamı olmalarının beklenmesi, kadınların iş hayatlarında çeşitli zorluklarla karşılaşması ve iş hayatından uzaklaştırılmaya çalışılması gibi uygulamaları kapsamakta ve bu uygulamalar gelenek, görenek, ahlak gibi kavramlara dayandırılmaktadır^{6,7}. Toplumsal cinsiyete ilişkin bu kavramlar aile, toplum ve kültürün yanı sıra eğitim kitapları, masallar ve reklamlarda yer almakta, pekiştirilmesi arttırılmakta ve insanlar tarafından kabul edilmesi sağlanmaktadır⁸. Toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde kızlar kız çocuk olabilmeyi, erkekler erkek çocuk olabilmeyi öğrenirler⁹. Böylece kadın ve erkeklerin bilgi, tutum ve davranışları bu beklentilere göre biçimlenir. Kadın ve erkeklerden beklenen bu farklılıklar ergenlik döneminde artarken üniversite yıllarında daha da belirgin hale gelmektedir⁷.

Tüm ülkelerde toplumsal cinsiyet rolleri oluşumu ve getirdiği sorunlar ülkelerdeki yasaların uygulanmasında görülen sıkıntılar, kişilerin içinde bulunduğu ekonomik, sosyal ve kültürel yapıya bağlı olarak şekillenmektedir⁷.

Bu çalışmada, öğrencilerin toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarının sosyoekonomik

faktörlerle ilişkisi ve öğrenciler açısından toplum içerisinde kadın ve erkeğe atfedilen

görevlerin ne anlama geldiğinin araştırılması amaçlanmıştır.

MATERYAL VE METOT

Araştırma, Burdur İlinde Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu'nda 1-5 Aralık 2014 tarihinde yapılmıştır. Araştırmanın evrenini Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü öğrencilerinin tamamı (birinci ve ikinci sınıf, toplam 200 kişi) oluşturmuştur. Araştırmada örneklem seçilmeyip evrenin tamamına ulaşmak hedeflenmiştir. Araştırma evreni olan 200 öğrencinin 185'ine anket uygulanmıştır. Fakat eksik ve hatalı doldurmalar nedeniyle 11 anket çalışma dışında bırakılmıştır. Toplam 174 öğrencinin anketi çalışma kapsamına dahil edilmiştir. Araştırma örnekleme araştırma evreninin %87'sidir. Araştırma kesitsel tipte analitik bir araştırmadır. Araştırmanın bağımsız değişkenleri; yaş, cinsiyet, medeni durum, doğum yeri, ilköğrenim bitene kadar en uzun yaşanan yer, kardeş sayısı, aile yapısı, anne-baba öğrenim durumu, anne-baba ya da kendisinin çalışıp çalışmadığı, ailenin ekonomik durumu, oturulan evin kira mülkiyeti ve aileyle oturulan evin kira mülkiyetidir. Araştırmanın bağımlı değişkeni ise Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği (TCRTÖ) toplam puanıdır.

Araştırma verileri, öğrencilerin sosyodemografik ve sosyoekonomik özelliklerini belirlemeye yönelik olan ve araştırmacılar tarafından literatür taranarak hazırlanan veri formu ile Zeyneloğlu tarafından (2011) geliştirilen "Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği" (TCRTÖ) ile toplanmıştır.

Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği (TCRTÖ)

Araştırmada, Zeyneloğlu (2011) tarafından geliştirilen ve bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını belirleyen ölçek kullanılmıştır. Ölçek

toplamda 38 maddeden ve beş alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek, alt boyutları içerisinde 'eşitlikçi cinsiyet rolü (8 madde)', 'kadın cinsiyet rolü (8 madde)', 'evlilikte cinsiyet rolü (8 madde)', 'geleneksel cinsiyet rolü (8 madde)', 'erkek cinsiyet rolü (6 madde) yer almaktadır. 5 dereceli likert tipinde olan ölçekte, öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutum cümlelerine cevapları; 'tamamen katılıyorum' ise 5 puan, 'katılıyorum' ise 4 puan, 'kararsızım' ise 3 puan, 'katılmıyorum' ise 2 puan, 'kesinlikle katılmıyorum' ise 1 puan olacak şekilde derecelendirilmiştir. Ölçekten alınan en yüksek puan '190', en düşük puan '38' olarak belirlenmiştir. Ölçekten alınacak yüksek puanlar, öğrencilerin toplumsal cinsiyete yönelik 'eşitlikçi tutuma sahip' olduğunu, düşük puanlar ise öğrencilerin toplumsal cinsiyete yönelik 'geleneksel tutuma sahip' olduğunu ifade etmektedir¹⁰.

Sosyodemografik Bilgi Formu

Araştırmada Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği'nin yanı sıra sosyodemografik ve sosyoekonomik özellikleri öğrenmek amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanan 19 soruluk bilgi formu kullanılmıştır. Araştırma, hazırlanan anketlerin öğrencilere dağıtılması ve doldurulduktan sonra toplanması şeklinde ve gözlem altında uygulanmıştır. Anket formlarının doldurulması 15-20 dakika sürmüştür. Araştırmaya başlamadan önce İktisadi ve İdari Bilimleri Fakültesi 1. ve 2. sınıfta öğrenim görmekte olan toplam 20 öğrenciye anket uygulanarak ön deneme yapılmıştır.

Araştırma verileri SPSS 16 paket programında analiz edilmiştir. Öncelikle, öğrencilerin sosyodemografik ve sosyoekonomik özellikleri tanımlayıcı tablolar halinde sayı ve yüzde olarak sunulmuştur. Sonrasında ise, sınıfların

sosyodemografik özelliklerine (cinsiyet, sınıf gibi) göre Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği, ölçek toplam puan ortalaması ve alt ölçekler puan ortalaması hesaplanmış ve aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlılığı incelenmiştir. Son olarak; öğrencilerin sosyoekonomik özellikleri ve Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği (ve alt ölçekleri) puanları arasındaki ilişki yorumlanmıştır ve aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlılığı incelenmiştir. Verilerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov-Smirnov testi ($p>0,05$ ise normal dağılıma uygun) ile değerlendirilmiştir. Veriler yüzde ve ortalama±standart sapma şeklinde

özetlenmiştir. Verilerin analizinde; bağımsız örneklem t testi, tek yönlü varyans analizi, post-hoc çoklu karşılaştırma testi (Tukey HSD) kullanılmıştır ve %95 güven aralığında $p<0,05$ olan değerler anlamlı kabul edilmiştir.

Araştırmaya başlamadan önce araştırma içeriği öğrencilere anlatılmış, araştırmaya katılımın gönüllü olduğu ve katılmak istemeyenlere herhangi bir yaptırım uygulanmayacağı belirtilmiştir. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Müdürlüğü'nden araştırma yapmak için izin alınmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Tablo 1. Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Bazı Sosyo-demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

Öğrencilerin Bazı Özellikleri	Sayı	%	
Cinsiyet	Kadın	98	56,3
	Erkek	76	43,7
Sınıf	I	102	58,6
	II	72	44,4
Medeni durum	Bekâr	171	98,3
	Evli	3	1,7
Çalışma durumu	Çalışmıyor	129	74,1
	Çalışıyor	45	25,9
Aile tipi	Çekirdek Aile	149	85,6
	Geniş Aile	11	6,3
	Parçalanmış Aile	14	8,0
Doğum yeri	İl	76	43,7
	İlçe	87	50,0
	Köy	11	6,3
İlköğretim bitinceye kadar en uzun yaşanılan yer	İl	71	40,8
	İlçe	61	35,1
	Köy	42	24,1
Halen yaşanılan yer	Anne, baba ve kardeşler ile evde	41	23,6
	Arkadaşlarla evde	45	25,9
	Devlet yurdu	38	21,8
	Özel yurt	50	28,7
Ailenin ekonomik durumu (kendi değerlendirmesine göre)	Orta altı	19	10,9
	Orta	133	76,4
	İyi	22	12,6
Anne öğrenim düzeyi	Okuryazar değil	13	7,5
	Okuryazar	6	3,4
	İlkokul mezunu	103	59,2
	Ortaokul mezunu	23	13,2
	Lise mezunu	24	13,8
	Üniversite ve üstü	5	2,9
Baba öğrenim düzeyi	Okuryazar değil	3	1,7
	Okuryazar	3	1,7
	İlkokul mezunu	71	40,8
	Ortaokul mezunu	39	22,4
	Lise mezunu	39	22,4
Üniversite ve üstü	19	10,9	
Anne çalışma durumu	Çalışıyor	26	14,9
	Emekli	3	1,7
	Çalışmıyor	145	83,3
Baba çalışma durumu	Çalışıyor	120	69,0
	Emekli	31	17,8
	Çalışmıyor	23	13,2
Aileyle birlikte oturulan evin mülkiyet durumu	Kira	43	24,7
	Mal sahibi	131	75,3
Aileyle birlikte oturulan evin oda sayısı	1-3	98	56,3
	4 ve üzeri	76	43,7
Aileyle birlikte oturulan evin ısınma sistemi	Soba	91	52,3
	Merkezi kalorifer	13	7,5
	Kat kaloriferi	56	32,2
	Klima veya elektrikli ısıtıcı	14	8,0
Toplam	174	100,0	

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması $19,3\pm 2,04$ 'tür ve öğrenciler ortalama $3,1\pm 2,07$ kardeşe sahiptir. Öğrencilerin %56,3'ünün kadın, %98,3'ünün bekar, %43,7'sinin doğum yerinin il, %40,8'inin ilköğretim bitinceye kadar en uzun yaşadığı yerin il olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin %25,9'unun çalıştığı, %76,4'ünün ailesinin ekonomik gelirini orta olarak tanımladığı, %85,6'sının çekirdek

aileye sahip olduğu, %58,6'sının birinci sınıfta olduğu, %28,7'sinin özel yurttaki kaldığı, %59,2'sinin annesinin ilköğretim ve %40,8'inin babasının ilköğretim mezunu olduğu, %83,3'ünün annesinin ve %13,2'sinin babasının çalışmadığı saptanmıştır. Öğrencilerin %75,3'ü ailesine ait olan evde, %56,3'ü 1-3 odalı evde, %52,3'ü sobalı evde oturmaktadır (Tablo 1)

Tablo 2. Öğrencilerin Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği Toplamından ve Alt Boyutlarından Aldıkları Puan Ortalamalarının Dağılımı

Ölçeğin alt boyutları (n=174)	Ortalama± Standart sapma	Ortanca	Birinci çeyrek	Üçüncü çeyrek	En küçük- En büyük
Eşitlikçi cinsiyet rolü	33,26±6,94	35,00	31,00	38,25	8,00-40,00
Kadın cinsiyet rolü	24,01±6,01	25,00	20,00	28,00	8,00- 40,00
Evlilikte cinsiyet rolü	30,10±4,70	31,00	27,00	34,00	15,00- 36,00
Geleneksel cinsiyet rolü	24,04±5,88	24,00	20,00	28,00	9,00- 38,00
Erkek cinsiyet rolü	21,95±4,76	23,00	19,00	26,00	6,00- 30,00
TCRTÖ toplam puan	133,39±22,17	136,00	118,00	151,00	63,00- 177,00

Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği'nden en az 38 puan, en fazla 190 puan alınabilmektedir. Ölçekten alınan toplam puan ortalaması 95 ve üzeri ise, örneklemin eşitlikçi tutumu benimsediği ifade edilmektedir. Eğer toplam puan ortalaması 95'in altında ise örneklemin geleneksel tutumu benimsediği ifade edilmektedir^{10, 11}.

Araştırma grubunun TCRTÖ'den aldıkları en küçük puan "63", en büyük puan "177" ve toplam puan ortalaması " $133,39\pm 22,17$ " olarak bulunmuştur. Araştırma sonucumuz, araştırmaya katılan öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerini tutumuna yönelik eşitlikçi bakış açısını benimsediklerini göstermektedir (Tablo 2).

Tablo 3, Tablo 4 ve Tablo 5 yapılmadan önce, TCRTÖ toplam puan ve alt boyut puanlarının normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov-Smirnov testi ($p>0,05$ ise normal dağılıma uygun) ile değerlendirilmiştir. TCRTÖ toplam puan ($p=0,121$) ve TCRTÖ alt boyutları; eşitlikçi cinsiyet rolü ($p=0,080$), kadın cinsiyet rolü ($p= 0,067$), evlilikte cinsiyet rolü ($p=0,237$), geleneksel cinsiyet rolü ($p=0,093$), erkek cinsiyet rolü ($p=0,169$) normal dağılıma uygun bulunmuştur ve sonrasında normal dağılıma uygun (parametrik testler) istatistiksel analizler yapılmıştır.

Tablo 3. Öğrencilerin Bazı Sosyodemografik Özelliklerine Göre Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının Dağılımı

Özellikler	Sayı	Ortalama± SS (Standart Sapma)	En küçük	En büyük	İstatistik	p	
Yaş	18 yaş ve altı	59	137,08±19,4	77,00	169,00	F: 1,009	0,390 ²
	19 yaş	48	130,27±23,8	63,00	175,00		
	20 yaş	47	131,40±23,3	78,00	175,00		
	21 yaş ve üstü	20	134,65±22,6	91,00	177,00		
Cinsiyet	Erkek	76	120,72±20,2	77,00	174,00	t: -7,661	<0,001 ¹
	Kadın	98	143,21±18,3	63,00	177,00		
Kardeş sayısı (kişi kendisi dâhil)	1	15	128,93±19,6	80,00	152,00	F: 2,515	0,023 ³
	2	62	137,11±21,7	63,00	177,00		
	3	55	134,73±21,9	80,00	175,00		
	4	12	140,58±16,6	114,00	165,00		
	5	9	111,78±17,0	77,00	132,00		
	6	12	129,75±23,2	96,00	164,00		
	7 ve üzeri	9	123,89±28,5	78,00	157,00		
Sınıf düzeyi	I	102	134,36±22,0	63,00	169,00	t: 0,687	0,493 ¹
	II	72	132,01±22,4	80,00	177,00		
Çalışma durumu	Çalışmıyor	129	133,66±22,3	63,00	175,00	t: 0,269	0,788 ¹
	Çalışıyor	45	132,62±21,8	80,00	177,00		
Gelir düzeyi	Orta altı	19	129,74±25,2	78,00	164,00	F: 0,288	0,750 ²
	Orta	133	133,87±22,0	63,00	177,00		
	İyi	22	133,64±20,6	99,00	175,00		
Aile yapısı	Çekirdek	149	132,48±21,9	63,00	177,00	F: 0,880	0,417 ²
	Kalabalık	11	132,80±22,6	107,00	162,00		
	Bütünlüğü bozulmuş	14	139,43±24,6	101,00	165,00		

¹Bağımsız Örneklem t Testi, ²Tek Yönlü Varyans Analizi, ³Tek Yönlü Varyans Analizi ve Tukey HSD Çoklu Karşılaştırmalı Testi

*Sadece 3 öğrenci evli olduğu için, medeni durum ve TCRTÖ toplam puan ortalamaları karşılaştırılmamıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyete göre TCRTÖ toplam puan ortalamaları karşılaştırıldığında; kadın öğrencilerin (143,21±18,3) erkek öğrencilere (120,72±20,2) göre TCRTÖ toplam puan ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur (p<0,001) (Tablo 3). Araştırmamızda cinsiyetin, toplumsal cinsiyet rolleri tutumu ile ilişkili olduğu ve kadın öğrencilerde toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi bakış açısının erkek öğrencilerden daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Vefikuluçay ve arkadaşları (2007) tarafından üniversite son sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolleri tutumunu belirlemek amacıyla yapılan araştırmada, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre geleneksel tutumu daha fazla benimsediği görülmüştür¹². Çelik ve arkadaşları tarafından üniversite

öğrencilerinin cinsiyet eşitliği düşüncelerini saptamak için yapılan bir araştırmada kız öğrencilerin eşitlikçi cinsiyete yönelik düşüncelerinin erkek öğrencilere göre daha olumlu olduğu saptanmıştır. Yine aynı çalışmada araştırmaya katılan tüm öğrencilerin eşitlikçi cinsiyete yönelik düşüncelerinin “orta seviyede” olduğu bulunmuştur¹³. Öngen ve Aytaç (2013) tarafından üniversite öğrencileriyle yapılan araştırmada, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre ve annesi çalışan öğrencilerin annesi çalışmayan öğrencilere göre toplumsal cinsiyete yönelik tutumlarının daha eşitlikçi olduğu sonucuna ulaşılmıştır¹⁴. Araştırma sonuçlarının birbirine benzemesinin ve kız öğrencilerin eşitlikçi tutum puan ortalamalarının daha yüksek olmasının nedeni, toplumumuzda konuyla

ilgili görülen olumlu değişimlere rağmen, kamusal ve özel alanda hala devam eden toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kadınların daha fazla zarar görmesi olabilir. Birbirine paralellik gösteren çalışmaların dışında; Pınar, Taşkın ve Eroğlu (2008) tarafından üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyetlerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi amacıyla yapılan araştırmada, araştırmaya katılan tüm öğrencilerin geleneksel düşüncüyü benimsedikleri belirlenmiştir¹⁵. Bu çalışma sonucunun, diğer çalışma sonuçlarından farklı olması, üniversite öğrencilerin farklı yerlerden gelmesi ve farklı kültürlere sahip olmasından kaynaklanabilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin, kardeş sayılarına göre TCRTÖ toplam puan ortalamaları karşılaştırıldığında; 2 kardeş olan öğrencilerin (137,11±21,7) 5 kardeş olan öğrencilere göre (111,78±17,0), 4 kardeş olan öğrencilerin (140,58±16,6) 5 kardeş olan öğrencilere göre (111,78±17,0) TCRTÖ toplam puan ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur (p=0,02) (Tablo 3). Kardeş

sayısının toplumsal cinsiyet rolleri tutumu ile ilişkili olduğu 2 kardeş ve 4 kardeş olan öğrencilerin 5 kardeş olan öğrencilere göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi bakış açısının daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yaptığımız araştırmada öğrencilerin çalışma durumu ve gelir düzeyi algısı ile toplumsal cinsiyet rolleri tutumu arasında bir ilişki bulunamamıştır (Tablo 3). Çıtak (2008) tarafından yapılan araştırmada; gelir düzeyi yüksek olan katılımcıların gelir düzeyi orta olan katılımcılara göre, kadının çalışmasıyla ilgili daha ılımlı yaklaşımlara yani daha eşitlikçi yaklaşıma sahip oldukları bulunmuştur⁷. Yaptığımız araştırma üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarını ölçmek için yapılmıştır ve yaş ortalaması 19,3±2,04'tür. Çıtak ise çalışmada kadın ve erkeklerin kadın çalışmasına yönelik tutumlarını incelemek amacıyla yapmıştır ve yaş ortalaması 35'tir. İki araştırma arasındaki tutarsızlık katılımcıların yaşları, hayata bakış açıları ve ev içerisindeki sorumluluklarının farklı olması nedeniyle olabilir.

Tablo 4. Öğrencilerin Doğdukları ve Yaşadıkları Yere İlişkin Özelliklerine Göre Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının Dağılımı

Özellikler	Sayı	Ortalama ± SS	En büyük	En küçük	İstatistik	p	
Doğum yeri	İl	76	138,20±21,3	63,00	177,00	F: 4,830	0,009 ²
	İlçe	87	131,02±21,5	77,00	175,00		
	Köy	11	118,91±25,2	78,00	160,00		
İlkokul bitinceye kadar en uzun süre yaşanan yer	İl	71	136,72±22,7	63,00	177,00	F: 2,988	0,053 ¹
	İlçe	61	134,31±19,4	80,00	174,00		
	Köy	42	126,43±23,7	77,00	175,00		
Halen yaşanan yer	Birinci derece yakınları ile evde	41	136,66±23,7	63,00	177,00	F: 2,368	0,073 ¹
	Arkadaşlarla evde	45	129,58±20,6	84,00	169,00		
	Devlet yurdu	38	127,95±21,8	78,00	164,00		
	Özel yurt	50	138,28±21,5	77,00	175,00		

¹Tek Yönlü Varyans Analizi, ²Tek Yönlü Varyans Analizi ve Tukey HSD Çoklu Karşılaştırmalı Testi.

Atış (2010) tarafından, hemşirelik birinci ve dördüncü sınıf öğrencileri ile yapılan araştırmada; hem birinci hem de dördüncü sınıf öğrencileri için, yaş, kardeş sayısı, aile yapısı, halen yaşanan yer, annelerinin

çalışma durumu, babalarının çalışma ve öğrenim durumu ile toplumsal cinsiyet rolleri tutumları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır¹¹. Pınar, Taşkın ve Eroğlu (2008) tarafından üniversite öğrencilerinin

toplumsal cinsiyet rol kalıplarına ilişkin tutumlarının belirlenmesi amacıyla yapılan araştırmada öğrencilerin kardeş sayısı, gelir düzeyi ve sınıf düzeyi ile toplumsal cinsiyet rol kalıpları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır¹⁵. Yaptığımız araştırmada ise yaş, aile yapısı, gelir düzeyi (Tablo 3), halen yaşanılan yer (Tablo 4), anne çalışma durumu, baba öğrenim düzeyi (Tablo 5) ile toplumsal cinsiyet rolleri tutumu arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Araştırma sonuçları birbirine benzerlik göstermektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin, doğum yerleri ile TCRTÖ toplam puan ortalamaları karşılaştırıldığında; ilçede doğan öğrencilerin TCRTÖ toplam puan ortalamaları (131,02±21,5), köyde doğan öğrencilerin TCRTÖ toplam puan ortalamalarından (118,91±25,2) istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur (p=0,018). Araştırmamızda doğum yerinin toplumsal cinsiyet rolleri tutumu oluşumu ile ilişkili olduğu ve ilçede doğan öğrencilerin, köyde doğan öğrencilere göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi bakış açısının daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 4). Çıtak (2008) tarafından metropol (Ankara, İstanbul ve İzmir) ve büyük ölçekli şehirlerde (Tokat, Yozgat ve Kırıkkale) yaşayan kişilere

yapılan bir araştırmada; kadınların çalıştıkları yerin büyük ölçekli ya da metropol olmasının bireylerin kadınların çalışmasına yönelik tutumlarını etkilediği belirlenmiştir. Metropollerde yaşayan bireylerin kadınların çalışmasına yönelik tutumlarının büyük ölçekli şehirlerde yaşayan bireylerden daha olumlu olduğu görülmüştür⁷. Bu durumda, metropollerde yaşayan insanların büyük ölçekli şehirlerde yaşayan insanlara göre toplumsal cinsiyet rolleri tutumunun eşitlikçi tutuma daha yakın olduğu söylenebilir. Öngen ve Aytaç (2013) tarafından üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarının inceledikleri araştırmada, kent doğumlu öğrencilerin kır doğumlu öğrencilere göre toplumsal cinsiyet rolleri tutum puanı ortalamalarının yüksek olduğu ve kentte doğan öğrencilerin kırdaki doğan öğrencilere göre eşitlikçi düşüncesinin belirgin bir biçimde fazla olduğu belirlenmiştir¹⁴. Yaşanılan yerin büyüklüğü, kalkınmışlık ve refah seviyesi içinde yaşayan insanların toplumsal cinsiyet rolleri tutumunu etkilemektedir. Metropollerde yaşayanların şehirlerde yaşayanlara göre, illerde yaşayanların ilçe ya da köylerde yaşayanlara göre toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarının daha eşitlikçi olması beklenen bir durumdur.

Tablo 5. Öğrencilerin Anne-Baba Öğrenim ve Çalışma Durumlarına Göre Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının Dağılımı

Özellikler	Sayı	Ortalama± SS	En küçük	En büyük	İstatistik	p	
Anne öğrenim düzeyi	Okuryazar olmayan	13	121,69±23,6	78,00	157,00	F: 2,042	0,110 ²
	Okuryazar+ilkokul	109	133,50±22,2	77,00	177,00		
	Ortaokul	23	131,70±24,6	63,00	164,00		
	Lise ve üstü	29	139,59±17,7	103,00	175,00		
Baba öğrenim düzeyi	İlkokul veya altı	77	130,64±22,5	78,00	177,00	F: 1,046	0,374 ²
	Ortaokul	39	135,95±20,0	63,00	164,00		
	Lise	39	133,31±22,1	77,00	175,00		
Üniversite	19	139,47±24,7	80,00	174,00			
Anne çalışma durumu	Çalışıyor+emekli*	29	138,69±18,6	80,00	164,00	t: 1,413	0,159 ¹
	Çalışmıyor	145	132,33±22,7	63,00	177,00		
Baba çalışma durumu	Çalışıyor	120	121,96±21,9	63,00	177,00	t: 3,985	0,020 ³
	Çalışmıyor	23	121,61±22,1	78,00	160,00		
	Emekli	31	136,87±20,8	77,00	175,00		

¹Bağımsız Örneklem T Testi, ²Tek Yönlü Varyans Analizi, ³Tek Yönlü Varyans Analizi ve Tukey HSD Çoklu Karşılaştırmalı Testi

*Anne çalışma durumunda, yer alan annelerin sadece 3 tanesi emekli olduğu için, çalışan ve emekli olan grup çalışıyor+emekli şeklinde birlikte analiz edilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin, babalarının çalışma durumları ile TCRTÖ toplam puan ortalamaları karşılaştırıldığında; babası çalışıyor olan öğrencilerin puan ortalamaları (121,96±21,9) ile babası emekli olan öğrencilerin puan ortalamaları (136,87±20,8) arasında toplumsal cinsiyet rolleri tutumu açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur (p=0,020). Araştırmamızda babanın çalışma durumunun toplumsal cinsiyet rolleri ile ilişkili olduğu ve babası emekli olan öğrencilerin, babası halen çalışıyor olan öğrencilere göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi bakış açısının daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 5). Bu bulguya benzer şekilde, Kaplan ve arkadaşları (2014) tarafından hemşirelik öğrencileri üzerinde yapılan araştırmada babası emekli olan öğrencilerin babası halen çalışıyor (memur) olanlara göre şiddete ilişkin tutum puan ortalamaları daha düşük yani daha eşitlikçi yaklaşıma sahip olduğu bulunmuştur¹⁶. Her iki çalışmada da babanın halen çalışıyor olması ile toplumsal cinsiyete ilişkin geleneksel tutuma yaklaşıldığı görülmüştür. Bireylerde eğitim ve gelir seviyesi artışıyla refah düzeyi ve modern yapıların artması beklenmektedir. Fakat her iki çalışmada da bu tutumun tersi bir durum gözlenmiştir.

Atış (2010) tarafından yapılan araştırmada hem birinci hem de dördüncü sınıf hemşirelik öğrencilerinin annelerinin öğrenim durumları ile toplumsal cinsiyet rolleri tutumları arasında ilişki bulunmuştur. Annesi herhangi bir okul mezunu olmayan öğrencilerin, annesi herhangi bir okul mezunu olan öğrencilerden toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçüğü puanı düşük bulunmuştur¹¹. Yaptığımız araştırmada öğrencilerin anne öğrenim durumu ile toplumsal cinsiyet rolleri tutumu arasında ilişki bulunamamıştır (Tablo 5). Aynı ölçek kullanılarak yapılan iki araştırma arasında ki bu farklılık, Atış (2010) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin sadece birinci ve dördüncü sınıftaki kız öğrencilerden oluşması ve bu iki grubun karşılaştırılması; yaptığımız araştırmada yer

alan öğrencilerin kız ve erkek öğrencilerden oluşması ve bu iki grubun karşılaştırılması nedeniyle olabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonucuna göre öğrencilerin toplumsal cinsiyeti rolleri tutumunu etkileyen faktörler; cinsiyet, kardeş sayısı, doğum yeri, babanın çalışma ya da emekli olma durumu olarak bulunmuştur.

Araştırmada diğer gruplara göre daha yüksek düzeyde toplumsal cinsiyet rolleri eşitlikçi tutuma sahip gruplar;

- Kızlar,
- 2 ve 4 kardeş olan öğrenciler,
- İlçede doğan öğrenciler,
- Babası emekli olan öğrenciler olarak bulunmuştur.

Bu sonuçlar doğrultusunda,

- Sadece erkek öğrencileri kapsayan toplumsal cinsiyet rolleri tutumu araştırmaları yapılmalı ve geleneksel görüşe yakın olan erkek öğrenciler belirlenerek bu görüşü kabul etme nedenleri incelenmelidir. Bu nedenlere yönelik çözümler üretilmelidir.
- 1 ve 3 gibi tek sayılarda ve 5 ve üzeri gibi çok sayıda kardeşe sahip olan öğrencilerin toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarının geleneksel görüşe yakın olmasının nedenleri incelenmelidir.
- İlçe dışında yerleşim birimlerinde, özellikle köylerde yaşayan öğrencilere toplumsal cinsiyet eşitliğini anlatan eğitimler düzenlenmelidir.
- Babası çalışan öğrencilerin geleneksel görüşe yakın olma nedenlerine yönelik detaylı araştırmalar yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Kahraman SD. Kadınların toplumsal cinsiyet eşitsizliğine yönelik görüşlerinin belirlenmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi 2010; 3 (1): 30-35.
2. Gürhan N. Toplumsal cinsiyet ve din. E-Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi 2010; IV: 58-80.
3. Dedeoğlu S. Toplumsal cinsiyet rolleri açısından Türkiye'de aile ve kadın emeği. Toplum ve Bilim Dergisi 2000; 86: 139-170.
4. Turan N, Öztürk A, Kaya H, Aştı TA. Toplumsal cinsiyet ve hemşirelik. Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi 2011; 4 (1): 167-173.
5. Güvenç G, Aktaş V. Ergenlik döneminde yaş, toplumsal cinsiyet, bireysel ve ilişkisel tutumlar, benlik değeri ve yaşam becerilerine ilişkin algı arasındaki ilişkiler. Türk Psikoloji Dergisi 2006; 21 (57): 45-62.
6. Tan M. Yeni ilköğretim programları ve toplumsal cinsiyet. Eğitim, Bilim ve Toplum Dergisi. 68-77.
7. Çıtak A. Yüksek Lisans Tezi; "Kadınların çalışmasına yönelik tutum: cinsiyet, cinsiyet rolü ve sosyoekonomik düzeye göre bir karşılaştırma" Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, Tez Yöneticisi; Doç. Dr. Zehra Y. Dökmen. Ankara-2008.
8. Ölçer E. Yüksek Lisans Tezi; "Türkiye masallarında toplumsal cinsiyet ve mekan ilişkisi" Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Edebiyatı Bölümü, Tez Yöneticisi; Prof. Dr. Talat Halman. Ankara-2003.
9. Kalaycı N, Hayırsever F. Toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında vatandaşlık ve demokrasi eğitimi ders kitabına yönelik bir inceleme ve bu konuya ilişkin öğrenci algılarının belirlenmesi. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri 2014; 14 (3): 1049-1074.
10. Zeyneloğlu S, Terzioğlu F. Toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeğinin geliştirilmesi ve psikometrik özellikleri. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 2011; 40: 409-420.
11. Atış EB. Yüksek Lisans Tezi; "Ebelik/hemşirelik 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi" Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Ebelik Anabilim Dalı, Tez Yöneticisi; Yrd. Doç. Dr. Sultan Alan. Adana-2010.
12. Vefikuluçay D, Zeyneloğlu S, Eroğlu K, Taşkın L. Kafkas Üniversitesi son sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bakış açıları. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi. 2007; 26-38.
13. Çelik AS, Pasinlioğlu T, Tan G, Koyuncu H. Üniversite öğrencilerinin cinsiyet eşitliği tutumlarının belirlenmesi. F. N. Hemşirelik Dergisi 2013; 21 (3): 181-186.
14. Öngen B, Aytaç S. Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve yaşam değerleri ilişkisi. Sosyoloji Konferansları. 2013; 48 (2): 1-18.
15. Pınar G, Taşkın L, Eroğlu K. Başkent Üniversitesi Öğrenci Yurdunda Kalan Gençlerin Toplumsal Cinsiyet Rol Kalıplarına İlişkin Tutumları. Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi 2008: 47-57.
16. Kaplan S, Akalın A, Pınar G, Yılmaz T. Hemşirelik öğrencilerinin kadına yönelik aile içi şiddet ve aile içi şiddette mesleki rollerine ilişkin tutumları. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik E-Dergisi 2014; 2 (1): 26-35.